

יצחק מרדכי גולדצווייג

נולד בירושלים, ה' אב תרל"ה (1875), לאביו יעקב מאיר (המכונה "יפנקל אפטי"ר", הרוקח הידוע במ"ר שבות בראשיתן וביפו, שהתמחה ברקחות וברפואה בלי לימוד באוניברסיטאות והגיע לידיעה מסוימת במקצועות אלה להלכה ולמעשה), למד בחדרים אצל המלומדים ר' הירש קראניקר ור' משה קייזנדר ואח"כ בישיבת "עץ חיים".

יצא לעבודה כמזעל חקלאי בפתח תקוה ובהדרגת הגבן חיים נהן התמחה בנטיעת עצי אקליפטוס מטעם סקירות האבארן רוסיילנד ונשלח מטעם סקירות האבארן וחברת יק"א לנטוע עצי אקליפטוס במקומות שונים בארץ, ובכללם במושבה חדרה, לשם יבוש הבצות והבראת המקום מקרח. כשהוקמו המושבות העבריות על אדמת האבארן בגולן (בשנת סוריה) נשלח שמה לעבוד בנטיעות. פעל למען סידור השירותים הדתיים (מקוה טהרה, הבאת שוחט מצפת) בשביל הישוב היהודי המתהווה שם, ומשהכריחה שנת הפחה הדמשקאית להפיץ סיק את החתישבות ולהחזיר את המתחלים לחלק המצ' רבי של ארץ ישראל, היה הוא בין המעטים שהורשו להשאיר שם כעובדים מטעם בעל הקרקע (האבארן), עבד שם 14 שנים רצופות בסידור משתלות ונטיעת עצי זית, מיטעם, אפרסקים וכו'. חלה בקדחת צהובה ושחזר השתן ונשלח לבית חולים בדמשק. אחרי שהביא חזר לצפת, נשא לאשה את שרה חיה בת שלמה יונה. נתמנה מטעם הסקירות כמפקח על העבודה בנטיעת גפנים וזיתים בעין יוחיים, כשישבו שם 15 משפחות אכרים ומועלים ועבדו בנטיעות בניהול הסקירות.

משפסקה עם העבודה עבר לישו ומתח ביה"מ"ר קחת בשם "ירושלים", כי אחרי שהקדחת מוטטה את כוחו לא יכול להמשיך בעבודה חקלאית, ולאחר זמן עזב את המקצוע הזה ומתח חנות מכולת בגוה שלום.

אחרי סרוץ מלחמת העולם הראשונה עלה לצפת, ואחרי המלחמה עבד שנים אחדות בבית המרקחת של יוסף ז'ונגר (בן השוחט ר' יעקב מרדכי מראשוני לציון וחתן שרה איטה מלמן). חזר ארצה והקים בית מרחץ פרטי עם מקוה בגוה שלום, ומשיסד ר'

בצלאל לאפיו את בית המרחץ של הקהלה ברחוב סיגט בגוה צדק, נתמנה הוא למנהל ומשגיח והתמיד במשרותיו זו מטעם הקהלה במשך שנים עד שיצא לפנסיה.

צאצאיו: בן עמי (נשיא בני אי"י בכרוקלין); יוסף; ליבה אשת בנימין אירלמן (מוצא); אסתר אשת ישראל קורן; שולמית אשת משה שולמנד; מלכה (לונדון).

יצחק שריון (זלקינד)

נולד בוויסנה, פלך וילנה, רוסיה, י"א ניסן תרל"א (1871), לאביו ר' יחזקאל (בן ר' יעקב הלוי זלקינד), ממשפחה מיוחסת בשקלוב ולאמן שיינה בת הרב אב"ר חסד ובינוביץ מדיסנה. למד בחדרים. בגיל 11 שנה נתיתם מאביו, החל ללמוד את השפה הרוסית, לצרכי חיי המעשה. בן 13 החל להתכונן לבחינה בלימודים כלליים ובן 15 עמד בבחינת בית הספר עירוני ממשלתי ונמזר בהצטיינות. עבר למוהילב להמשיך את לימודיו ביימנסיה ממשלתית, אך בגלל ה"גומרוס קלארווט" (הגזירה הרוסית הארית, שלפיה לא נתקבלו יהודים לבתי ספר חינוכיים ונבזוהים למעלה מאחוז מסוים) לא נתקבל. אז החלים להתכונן לבחינה כ"אבסטריך" (תלמיד חוץ), עבד כפקיד אצל עורך דין והתאמן בכתיבת בקשות ותעודות רשמיות ברוסית ובשעות הערב היה ממשך ללמוד גמרא ומפרשיה.

בסוף החלים לא להתקדם עוד לשוא על שערך ההשכלה הרוסית הנעולים בשני יהודים, עלה ארצה והגיע ירושלימה ביום כ"ד כסלו תרמ"ט. ביפו עיכבה אותו סקירות החוף הטורקית בגלל האיסור שגזרו על עליית יהודים מרוסיה. בא העסקן הירושלמי ר' משה ויסנברג (בעל דודתו חיה אחות אביו) ונתן בעדו ערבות, שלאחר שלשה חודשים יצא

מהארץ כדרישת ה"חוק". והואיל ולא רצה לעזוב את הארץ קיבל עליו את הנתינות הטורקית והחליף את שם משפחתו מ"זלקינד" לשריון. עבד זמן מה כמזכיר אצל דודו ואח"כ מתח חנות לנייר ומכשירי כתיבה ליד עזר יסו. נשא לאשה את צפורה בת ר' חיים רפאל ויסנברג (אחי דודו ר' משה) מויטבסק.

במרצו ובדיעותיו בשמות הצליח למתח את בית הספר עד שהיה לאחד העסקים הגדולים בארץ, ותוך כך הקדיש מומנו לעשות חסד עם מוסדות ואנשים מר"מים, שהיו זקוקים לסדר כתבים ותעודות ברוסית (כי יהודים רבים נשארו נתני רוסיה והיו להם כל מיני סידורים רשמיים עם הקונסוליה הרוסית), ושימש להם כגלגל מתנדב לשם מצוה, וכן השתתף במפעלות מוסדות צבור שונים.

בתרגיה סידר את עניני העזבון של דודו ר' משה יוסטנברג (כתצי מליון רובל) למובת מוסדות ירושלים, ובה הציל את העזבון מנפול ביד הממשלה המורקית מאחר שהמנוח היה נתון זר ולא נשארו לו יורשים, ולכן היתה הממשלה המקומית יכולה לקחת את העזבון לעצמה. באותה שנה השתתף עם כמה מצעירי ירושלים, פעילים ושומרי קידמה על הטרחת הקודש, ביסוד אגודת "אחיה". היה פעיל באגודת "בני ישראל" היועזק ממל"חמה במסיון, באגודת "המכבים הקדמונים" מיסודם של היהודים מלונדון שנוסדה בתרגיו בירושלים. הצטרף ליון הראשונים לאגודה הציונית שנוסדה בתרגי ביר"ש שלום בנישואותו של המורה מרדכי אורוזי (קרויבנסקי) והוא היה גזברה הראשון.

בשנות מלחמת העולם הראשונה השתתף בפעולות הצבוריות להקלת המחסור והמצוקה, ואחר כך ניסת הצבא הבריטי נתמנה כחבר לעזריה הממונה (הוא כנציג היהודים האשכנזים ויצחק שמשיה אלישר כנציג הספרדים) והתמיד בכהונתו זו שלש שנים. בתרגי השתתף ביסוד הסתדרות המורח בירושלים והיה בה חבר הועד, גזבר וסגן יורי. פעל בעניני הצבור של הישוב הישן והתחש כאחד היה בין החותמים על כתב הרבנות להרב אברהם יצחק הכהן קוק לרב ראשי של האשכנזים בירושלים.

המשיך בפעילות צבורית, במעשי צדקה וחסד ובמסחרו עד זקנה ושיבה, והעלה על הכתב את זכרונו תוך המקפלים בתובם פרק גדול בתולדות הישוב בארץ כולל ובירושלים בפרט. (את הספר בשם "זכרונות ליצחק שריון" הוציא בנו אהרן יוזקאל בשנת תשי"ג). נסטר בירושלים ד' אב תשי"א.

בנו : אהרן יוזקאל.

אפרים יהודה קומרוב

נולד בסודוקה, בסרביה, רוסיה, י' אייר תר"כ (1860), לאביו צבי (בן תורה וסוחר אמיד). קיבל חינוך תורני, ובתכונת אביו, שהבין לדרושי חזון, למד גם רוסית וקרא בספרות העברית החדשה.

בן 18 נשא לאשה את יענטש בת ר' מרדכי הוכנרג, חוכר אהוזות נרחבות, ועבד שנים אהוזות כמטבח במ"שק החקלאי של חותנו, ובשעות המנוי היה ממשקיך להתנת בתורה ולקרוא בספרות העברית ובעזונות ה"ל"אומיה, וכך נמשך בכל לבו, יחד עם כל משפחת חותנו, לתנועת חיבת ציון.

אחרי ששני אחי אשתו, שמואל וצבי הוכנרג, עלו

ארצה כחלוצי המשפחה בשנת 1889 ואחריהם אביהם וכל ביתו והתנסו כמכל של ראשוני הישוב בואדי חנין ("נחלה ראובן", "עמק השושנים", "גם ציונה"). עלה א. י. קומרוב ומשפחתו בתרגיו והתיישבו גם הם בואדי חנין, שם התגוררו בצריפים משפחות הפועלים (ביניהם מהפועלים ממוגש מוסקבה), שעבדו ביקב ובכרמים בראשון לציון ובכרמי רחובות, ועל הגבעה הסמוכה ל"עמק השושנים" נוצר ביוזמת מיכאל היילנרין ישוב קטן של אכרים ועזרים שקראו למושבם בשם "גם ציונה".

הוא התחיל לעבוד בפרדם הבארון רוטשילד (שהת"נהל בידו סקודות יק"א) ואח"כ בכרמים, בעיבוד ובש"מירה, בראשון לציון. יחד עם אפרים חרג"ס ארגן את חברי הפועלים לשיפור מצבם ויסוד וגיהלו את הס"דרות הפועלים העברית הראשונה בא"י בשם "אגודת אחים" והשתדלו לרכוש קרקע ולהשיב עזרה להתחלות הפועלים בכתיים ובמשקיעור משלהם.

כבינוס שליחי המושבות בראשון לציון בתרגי"א, לרגל השתלקות הבארון רוטשילד מהטיפול במושבות

ומסירת ניהול הענינים לחברת יק"א, נבחרו הוא וחר"ל"ם וזלמן גיסי"ן משפת תקוה כנציגי הפועלים (יחד עם אוסטאשניסקי, סמילנסקי וגורודיסקי מצד האכרים) למשלחת הישוב החקלאי אל מרכז "חובבי ציון" באר"י ושה ואל הבארון כפארים. בתרגי"ג פעלו הוא וחר"ל"ם ומ. סמילנסקי בעבודות ההכנה בכל הארץ לכינוס הא"ספה המכוננת לארגון הישוב ביוזמת מנחם אוסישקין, שהתכנסה ביזרון יקב. עברו בכל הארץ. רשמו את הבחורים ועשו תעמולה למען הארגון.

בעת ביקור הרצל בארץ השתתף במשלחת שהו מינה אותו ובני לוחיו לביקור במושבם גם ציונה, ונת"קבל ביחד עם חר"ל"ם למנוי כנציגי הפועלים.

בהשתדלות שני מנהיגי פועלים אלה, קומרוב וחר"ל"ם, אישר להם הועד הפועל הציוני עזרה כספית למתן דמיקדימה על הקרקע הנקראת "איל"עיש" בשטח 700 דונם, שיזמו את קנייתו מאת ערביי סרפנד אליהרב לשם שיכון הפועלים בכתיים ומשקיעור (הכסף בסך מאה ל"יש נתקבל עלידי מר דולידנסקי, עורך העתון האודי